

1840.

UTMUTATÓ

A TÖRTÉNELMI

ÖTVÖSMŰ-KIÁLLÍTÁS

HELYISÉGEIBEN

KIADJÁK

Szemere, Thalassin, Pálffy

NEGYEDIK JAVITOTT KIADÁS.

BUDAPEST

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

1884.

20222

A történelmi ötvösmű-kiállítás rendező bizottsága engedélyezvén kiadóknak e kis kalauz szerkesztését, ez által szolgálatot vélt tenni azon közönségnek, melyet sem műipari, sem műtörténelmi tanulmányok nem vezetnek a kiállítás helyiségeibe, hanem csak azon nagyon természetes érdeklődés, melylyel minden művelt ember viseltetik hazája mőkincsei iránt.

A roppant anyag felhasználásával készített nagy szak-katalogus maradandó becsű lesz mindenkire nézve és dísze minden könyvtárnak, de a kiállítás helyiségeiben magában, nehezebben kezelhető a laicus által.

E kis kalauz ellenben csakis a laicus közönségnek, csakis a kiállítás helyiségeibe

van szánva. Helyettesítője ez egy szakértő vezetőnek, ki körülvezetné a látogatót, elmondaná az általánosságokat, felhívna a figyelmet a szebb darabokra, s megmagyarázná a ritkább tárgyak fontosságát, történelmi vagy művészi értékét.

Természetes, hogy az ilyen kalauz nem sorolhat elő külön-külön minden tárgyat. Ez esetben közönséges leltár volna s a közönség bizonyára szivesebben veendi ezt a formát.

A mi az egyes kifejezéseket illeti, azt hiszszük, szükséges lesz a kevésbé használt szavak jelenlegi alkalmazását megmagyarázni.

Igy az őskori és antik osztályban gyakran előforduló *fibula* szó melltűt vagy ruhaszorítót jelent.

Az egyházi osztályban a *tryptichon* = szárnyas oltár; a *monstrantia* = Úrmutató; a *ciborium* = ostyatartó; a *reliquiarium* = ereklyetartó; *patena* = kehelyfedő.

A világi osztályban számos *kupát, fedeleskupát, czápás- és talpas-poharat, billikomot, serleget, egymásba járó poharat, gyömbér-*

tartót stb. találunk, melyeknél a tárgy látása fölöslegessé tesz minden magyarázatot.

Az ékszereknél a francia *pendeloque* szót a jó régi *násfa* szóval helyettesítők s *morsus*-nak irtuk az olyan boglárt, mely nagyméretű s a mult századokban ugy férfiak, mint nők öltönyein, valamint lószerszámok szügyelőin használtatott.

A fegyverek közt a kardoknál a sima kengyelű (a kezét védő lap) görbe pengéjűeket *fringiák*-nak nevezzük, a hosszú kétélű pánczélszűrő kardokat *hegyes töröknek* (Panzerstecher), az egyenes kardot *spádé*-nak, a német Degent *koczperd*-nek. A török közt a törökös formájúakat *jancsik*-nak. A régi nyergeken felelevenítettük a *csótár* szót, nyeregborító helyett a *csábrág*-ot alkalmaztuk.

A zománczoknál *vájt zománcz* = Émail champlevé, Grubenschmelz; *rekesz-zománcz* = Émail cloisonné, Zellenschmelz; *rekesz zománcz* = Émail translucide, Durchsichtiges Schmelz; *áttetsző zománcz* = Émail opaque, Undurchsichtiges Schmelz; *fonalasan véssett alapú zománcz* = Émail guilloché,

guillochirtes Schmelz; *festelt zománcz* = Émail peint, gemaltes Schmelz. A közönséges festéket az arany- és ezüstműveken *hideg zománcz*-nak neveztük.

Az egyes termekben a szekrények folytatólagosan arabs számokkal vannak megjelölve.

Ezeket elmondva, megkezdhetjük sé-tánkat a kiállítás termeiben.

I. TEREM.

Az első terembe lépve,

az **1. sz. szekrényben** 1—61. szám alatt őskori aranyékszereket látunk; aranylánczokat, tekerceseket, sodronyokat, fülönfüggőket, fibulákat, kar- és nyakpereczeket, egy kiválóan szép lemez-övet s egyes ékszerek apróbb töredékeit. Az 1., 2., 3., 4. és 5-ik számú lánczokról, illetőleg a lánczszemekről a tudós világ egy része azt véli, hogy őskori karikapénzekből fűzvék egybe. A 6. sz. a. látszik a czófalvi csákány, minő csak négy találtatott. A 14., 15., 16., 17., 18., 21., 22., 23., 24. számok alatt átfurt aranygyöngyökből álló szintén őskori galárisok vannak kiállitva. 25. sz. a. egy arany nyaklánczot látunk, gr. Zichy Edmund tulajdona. A szekrény tulsó felén a 37. sz. alatt huszonhét nagy lemezgomb, melyek Somogyomon találtattak. Alatta a nagy fokorú lelet, (40.) háromezer gramm súlyú: kelta nyaklánczok (torquesek), karpereczek, (41. 42.)

fibulák, (45.) phalerak (boglárok) (44.) s egy nagy aranyöv. (43.) A szekrény ékoldalán 28—31. sz. alatt négy füles aranycsésze (bronzkori), lelhelye Bihar. Ezek alatt négy női arany diadém, (33—36.) lelhelye Sziszek. Az egyik Kárász Géza gyűjteményéből. (50.) A szekrény túlsó ékoldalán tizenkét nehéz karperéc, a kelta időből, (50—61.) melyek közül öt a csász. kincstáré. Az egyik (55.) kiegyenesített. A kelták Nagy Sándor idejében birták az országot a Duna mentében; tüntető nép volt, mely Nagy Sándornak azt felelte, hogy legfőbb attól fél, ha a mennyboltozat leszakadna, minden egyébnek meg tud felelni.

A **2. sz. tárlóban** őskori tárgyak vannak, jelesül hét korong hármassal; ezek közül négy a rézkorból való, s a kiállítás legrégebbi darabjai közé tartozik. Egyik (6.) Kárász G., másik meg (7.) Storno F. tulajdoná Sopronyól, azonkívül 34 karikapénz, (8., 9—12.) öt, füles lyukas korong, a 13. sz. a cs. kincstáré.

A **3. sz. tárlóban** őskori aranyleleteket látunk, jelesül: a híres szarvaszói leletet, melyben igen csinos csigaforma aranytekercesek fordulnak elő; ezek részben a nemzeti muzeum tulajdonai, (7.) részben a Mihályi uréi. (6) Vannak sodronyos fibulák: Kárász Gézáé 12. sz., a n. muzeumé, 14., 15., a 16. sz. Egger Dávidé, négy sodronyos gombú fejdísz 13. sz. fülbevalók Egger D.-é. (10.)

A **4. sz. tárlóban** rovátkos karikákból készült szép aranylánczot látunk, (21.) melyet nyakukon

viseltek a régi emberek s mint már egy ízben említők, pénzül is használtak. Itt látjuk a miavai kiegyenesített lánczot is (16.), érdekes továbbá a komáromi aranylap (18.) és 21. sz. a. 81 db. rovátkos aranykarikából álló őskori láncz. Az emberek akkor testükön viselték vagyonukat, ez okból magyarázható meg a korábbi századokban divott az a szokás, hogy az emberek aránytalanul nagy összeget fordítottak ékszerek beszerzésére.

Az **5. sz. szekrényben** van 1—5 sz. a. egy bronzból készült csésze, meg egy korsó arany és ezüst egyiptomi ékitményekkel. A nemz. muzeum tulajdonában levő ezen érdekes tárgy egyiptomi mű, Egyeden találták Sopronmegyében; a hozzátartozó áldozó csésze ugyanigy van diszitve; mindkettő a Ptolomaeusok korából való, kik kelta zsoldosokat tartottak, ezeknek egyike hozhatta ide. Az arany gyűrű, melyet egy pyramisban letek, Kárász Géza tulajdona.

A **6. sz. szekrényben** római gyűrűk vannak, melyeknek nagyobb részét Magyarországon letek, a **7. sz. szekrényben** antik cameaok és intagliok. A görögök közül legszebbek: *Scarabaeus* trójai hőssel (1. sz.) *Amor* lóháton (2. sz.) *Az öt kis ázsiai város szövetsége* (3. sz.) *Zeus* (4. sz.) Valamennyi Ráth György gyűjteményéből való. A rómaiak közül érdekes az 5. sz. *Meduzafej* Bulla-chalcedonból gr. Keglevich Istváné. A 6. sz. *Augustus* császárt a 7. sz. leányát *Fuliát*, a 8. sz. talán *Germanicust*, a 9. sz. *Liviat*, a 10. sz. *Domitiant*

és feleségét, a 11. sz. *Agrippát*, a 12. sz. pedig *Berenicet*, Titus szeretőjét ábrázolja. A 13. sz. nagy chalcedonon *Diana és Pan* szobra, négy alak áldoz. E pompás. cameót *Pulszky Károlyné* állítja ki.

A **8. sz. oszlopon** egy ezüsből készült római háromláb (tripos) van. Fehérmegye Polgárdi községében lelték. Valószínűleg Diocletian császár idejéből való. A nemzeti muzeumé.

A **9. sz. keretben** intagliok (homorúan vésett kövek) vannak; köztük 16 antik, melyek közül legfontosabb a keret közepén levő s Pulszky-Poseidon név alatt ismeretes nagy karneol, kiemelendő még a legalsó sorban egy szép saphyr: III. Pál pápa arczképe, Cesatitól és az utolsóelőtti sorban szélről balra egy karneol, gf. Viczay arczképével Beckertől. Ráth György tulajdona.

A **10. sz. szekrényben** római ékszerek vannak. A fal felől látszó oldalán van egy kigyós fejű karperecz (2.) s két szakállas férfi arczképe. (3.) Ráth György tulajdona. A (46. sz. táblán) fibulák; csattok, lemezöv, ezüst kanál a 45. sz. táblán pedig különböző apró római aranyékszerek (fülbevalók, gyűrűk stb.) vannak feltűzve. Alul a horvátországi Zeleni-dvori lelet: két, római pénzekkel berakott karperecz, (50.) s egy csésze, mely Budapesten a Duna fenekéről került elő, (49.) az erdélyi muzeum halakkal ékesített gyönyörű ezüstcsészéje (48.) s római íródeák, gagatból faragva. (51.)

A szekrény hátlapján pannoniai ezüst fibulák

(57., 63., 64., 65—66., 73.) vannak felaggatva, továbbá nyaklánczok, (58., 67.) ezeket a muzeum s Egger Dávid állítják ki. Fölül (1.) egy késő római kivert ezüst-sisak van, lent spiralis karperecz, (85.) s egy Brassó vidékén talált ezüst köcsög, (86.) ez is Eggeré. A négylap ékszegevényén Zimony vidékébéli gombos ezüst lapok (52.) díszelnek. Lent rózsaszínű párnán egy etrusk fejdísz. (47.) Ráth Györgyé.

A **11. sz. szekrényben** a nagyszentmiklósi híres aranyleleté az elsőség. Ő Felsége kincstára állítja ki. Súlya: 2600 arany. Ez egy barbár király kincse, lehet az Athanarich gothus királyé, avagy világverő Attiláé, kinek épen hadutja mentén találták. Kancsók, (1—5., 9., 12.) poharak, (10., 20.) arany csészek, lószerszám, (6., 7., 8.) egy kürt, (14.) egytől-egyig vert munka. Ékes meg nevezetes is az a kancsó, (5.) melyen egy pánczélinges lovas hajánál fogva czipeli foglyát, nyerge mellé pedig ellenségének feje van kötve. Az egyik csészen (7., 8.) görög felírás van, a másik nincs megfejtve, (18.) mely nyelven legyen írva. Érdekes még a kagyló (nautilus) alakú, — (15.) s a bikafejjel ékitett két csésze. (10. 20.)

Ugyanezen szekrényben van a híres magurai (szilágymegyei) lelet, ugyancsak a Felség kincstárából. Jeles benne az a láncz, (22.) melyen az akkor szokásos házi eszközök: létra, kés, olló, mérleg stb., hadiszerszámok: kard, balta, lándzsa miniatúrjei lógnak.

A **12. sz. szekrényben** népvándorlás korabeli tárgyak foglalnak helyet; itt a bakodi lelet: két karperecz, (96.) nyakláncz, (97.) gyűrűk, fülbevalók, (66., 67., 62., 86., 87.) a Felső kincstárából az osztropataki lelet: három fibula, (89.) egy nagyon ékes násfa. Az ozorai lelet (27., 28., 29., 47., 49., 51., 52.) s aranykeresztje. (44.) A szekrény egyik éklapján van a késő római pajzsdudor, (16.) a másikon látjuk az érdekes tücsökforma (102—105.) fibulákat; s Egger Dávid kardhüvely-saruját (108.) ezüsből.

Az **13. sz. tárlóban** van a kún-ágotai népvándorláskori lelet: szijvégek domborművel; a szentendrei lelet: arany fülönfüggők, tölcséralakú karpereczek. Akad itt három kengyelvas is. Megjegyezzük, hogy az avarok használták legelőször a kengyelvasat.

A **14. sz. tárlóban** a benepusztai, pörösi, anarcsi, a nagyteremiai és gödöllői leletek szintén népvándorláskoriak.

A **15. sz. tárlóban** a verebi és pilini leletek (b. Nyáry Jenő ásatta ki).

A **16. sz. tárlóban** a neszmélyi, galgóczi, tinódi és szolyvai leletek vannak: a verebi, a pilini, a neszmélyi, a gödöllői magyar pogány korból való leletek, melyekben pitykék, kengyelek; Berengár király, német Lajos, Sergius pápa korából pénzek vannak. Hogy ezek a tárgyak a magyar pogány korból valók, annak az a bizonyi-

téka, hogy a ló az emberrel együtt temettetett el. Az avarok idejében annyi volt az arany Magyarországon, hogy mikor Nagy-Károly megtörte őket, a sok arany-zsákmány miatt leszállott az arany értéke.

II. TEREM.

E roppant helyiség szekrényeiben állítottott fel valamennyi egyházi ötvösmunka, melyeket nemcsak hazánk főpapjai — kevés kivétellel — de még külföldi vallásos testületek is, mint pl. az aacheni székes káptalan s a mária-czelli világhírű búcsújáró hely benczései a legnagyobb készséggel bocsátottak a kiállítási bizottság rendelkezésére.

Annyi s oly roppant értékű ötvösmunkát látunk itt felhalmozva, mennyi még soha a világ egy muzeumában vagy kiállításán sem volt együtt. A keresztény művészet legelső, félénk kísérleteitől kezdve, annak a gothika s a kora renaissance styljében tartott leghatalmasabb kifejezéseig, s le egész a barokk styl hanyatló művészeteig, minden képviselve van. Itt láthatjuk, mint versenyzett byzanci, olasz, francia, német és magyar művészet az Úr templomának ékesítésén.

Az **1. sz. szekrény** csodálatosan stylizált feszületei, szörnyalakjai, különös formájú szelenczéi

első pillantásra érthetetlenek lesznek azok előtt, kik az Úr tiszteletének eszközeit modern templomainkból ismerik.

Ezek a byzanci és román művészet maradványai, a kereszténység ifjúkorának emlékei, a VIII–XII-ik századból valók, röpönt ritkák és egyetlen darab is büszkeséggel tölt el minden gyűjtőt.

Lenn a szekrény négy sarkán úgynevezett *aquamanileket* látunk, melyek még a román tárgyak között is a legritkábbak, s a minőt muzeumunk hatot bir. A 48. sz. szarvast, a 46. sz. kutyát, az 57. sz. sphynxet, az 56. sz. oroszánt ábrázol. A tárló hossz-oldalán centaur, (54. sz.) kezében csutorával, hátán furulyázó alakkal, s a tárló tetején (47. sz.) női fej, melynek födelén öt női alakkal díszített koroná van, szintén aquamanilék, s muzeumunk tulajdonai.

Ez aquamanilekben a papok, az Úr áldozatánál kézmosására szolgáló vizet tartották.

A feszületek, melyek e szekrényben láthatók, inkább összehasonlítás okáért érdekesek, mint a Megváltónak legkezdetlegesebb ábrázolásai.

Annál fontosabb a 41. sz. *tryptichon*, a középső sorban mint a byzantinus vájt zománcz egyetlen kétségtelen példánya. Közepén Krisztus a feszületen. A kereszt lábainál két kis alak, a tryptichon szárnyain a szent Szűz és ker. szt. János vájt zománczos alakjai. A nemz. muzeumé. Érdekesek még (2. sz.) a legrégebb magyarországi (Árpád-

kori) kehely; találtatott Ivócsán. Paúr Iván tulajdona. A kis szelencze-, és toronyalakú zománcozott *ereklyetartók* (31., 32., 35., 36., 40. sz.) és a két *pásztorbot* (43. és 44. számú), melyek Ipolyi Arnold beszterczebányai püspök gyűjteményének kiváló darabjai.

A **2. sz. szekrényben** a görög-keleti művészetnek hazánkban található emlékeit szemlélhetjük, melyek azért rendkívül érdekesek, mert alkotóik megtartották a byzanti művészet idomait, a jelenkorig.

A legfelsőbb sorban levő tárgyakat Angelics Germán karloviczi érsek, szerb metropolita küldötte be, mint a karloviczi egyház kincseit. Különösen említésre méltó a két igen szép egyházi legyező ó-szláv felirással (1. és 63. sz.). Igen érdekes továbbá a Nedelkovics cziprováczi ötvös által 1705-ben készített kenyértartó szekrény, (3. sz.) mely vert ezüstből ó-szláv modorban készült az elpusztult ravaniczai zárda mintájára. A középső sorban az Athos hegyi zárda szerzetesei által czedrusfából készített, drága kövekkel ékes, ezüst foglalatu u. n. athosi kereszték említésre méltók, tipikus keleti alakjuknál fogva; ezenkívül érdekesek a múlt században készült szerb feliratú kelyhek s egyéb egyházi munkák.

Az alsó sorban 64. sz. a. Ipolyi püspök gyűjteményéből egy, állítólag *abyssiniai koptkereszt*; továbbá a toronyalakú ostyatartók (ciboriumok), melyek közt legkiválóbbak a 87. sz.,

melyet Császka György szepesi, a 81. és 74. számúak, melyeket Ipolyi Arnold besztercebányai püspök állit ki, s a gyönyörű nemzeti muzeumi *szenteltviztartó* 86. sz. Mind e tárgyak a román művészet átmenetét képviselik a gothikus-hoz s a XIII. században vagy a XIV. elején készültek.

A **3. sz. szekrénnyben** kiállításunk egyházi osztályának ha nem is legértékesebb, de reánk magyarokra nézve mindenesetre legérdekesebb tárgyait látjuk. Első sorban említendő itt szent László királyunk *ezüst mellszobra*. (15. sz.) Ugynevezett *herma* ez, melynek belsejében a szent, koponyájának egy darabját őrzik. E hermát, a szent ereklyét kivéven belőle, a győri székes káptalan állitja ki. A ruha zománczos díszű, mellén nagyobb paizsban Magyarország zománczos czimere, a négy pólya van; két oldalt kisebb paizsokban az Árpádházi királyok czimere, a kettős kereszt. A fej 1406 és 1417 közt készült s valószínűleg másolata azon hermának, mely a XV-ik század legelső éveiben elpusztult nagyváradi székesegyházban őriztetett. A koronát Náprágyi erdélyi püspök Prágában újittatta meg 1600-ban.

Az ellenkező oldalon is egy *herma* áll, (7. sz.) mely a nemzeti muzeum tulajdona s melyet *Csák Máté* szobrál ismer a nagy közönség. Természetes, hogy ez csak olyan népszerű elnevezés. A középkori hermák csakis szenteket ábrázoltak. Nagyon valószínű, hogy ez is magyar vonatkozású szentet,

Kálmánt, ábrázolja. Kálmán ugyanis mőlki barát volt, s mint hittérítő járt a pogány magyarok közt s itt vértanui halált halt. Canonisáltatván, vita támadt, vajjon német szent vagy magyar-e? A németek arra hivatkoztak, hogy német születéső, azért maguknak követelték, az időkőben megtért magyarok pedig azt mondták, hogy mégis csak magyar szent ő, mert ha ők meg nem őlik, soha sem lett volna szentté. Aranyozása rendkivőli épségben maradt meg s az arcz mint szobormő sokkal mővésziebb, mint a szent László-fő.

E két herma közt ezüst *Madonna* áll, (9. sz.) karján a gyermek Jézussal, palástja győngyőkkel és drágakővekkel kirakva; XV-ik századbeli német remekmő ez, gróf Zichy Ferencz tulajdona. A szekrény tetejéről függ a pozsonyi székesegyház *gyertyatartója*, (29.) melynek csodálatos alakjából nehezen érthető meg rendeltetése. Lánczon függő rozmárfejből áll; hátul sienai szt. Katalin borostyánkőből faragott szobra ül. A másik oldalon a szent László szobrához tartozó *ezüst kürt* (28.) függ. Itt látunk azonfelül egy egyházi tubát; Kárász G. tulajdona.

A szekrény alsó részén nemzeti nagyságunk Anjoukori emlékeit látjuk. Aachenben, a hires templomban, melynek ereklyéit századok óta látogatja a zarándokok tömege, Nagy Lajos királyunk az Anjou-házból kápolnát alapított a három magyar szent — szent István, szent László

és szent Imre — tiszteletére, s e kápolnát halmához és híréhez illő módon óhajtván fölszerelni, ellátta azt mindenféle drága edénynyel és ékszerrel. E szekrényben a 4., 10., *ereklyetartók*, a 6., 12., *két gyertyatartó*, a 8. és 14. sz. két nagy *fogadalmi czímer* (melyeket a papok ünnepélyes alkalmakkor palástjukon viseltek) és a 3., 5., 11. és 13. számú ismeretlen rendeltetésű kisebb *czimerpaizsok* vannak az aacheni kincsből kiállítva. Valamennyijén Magyarország és az Anjou-ház czímere, (a négy pólya és a lilomok) s a lengyel sas van zománzos műben. A magyar czímerek fölött is az Anjouk jelvénye, a csőrében patkót tartó (vasevő) madár van. Különösen a czímeres morusok, (8. 14. sz.) mint a góth-stylus remekei, ma nagy műbecscsel is birnak, s az aacheni székeskáptalan, mely oly nagy távolságról első felszólításra elküldte e kincseket, méltó a magyar közönség hálijára.

Ezek mellett a XIV. századbeli, 2. számú *aranykereszt* Király Ő Felsége bécsi kápolnájából való. Szintén Anjou-királyaink idejéből származik, rajta az aachenihez hasonló, de szineiben eltérő magyar, lengyel és Anjou-czímer van.

E kereszt mellett aranyozott ezüsttáblájú egyházi könyv van (1. sz.). A táblán ezüst szobrocskák a fölfeszített Krisztust, a szűz Máriát és ker. sz. Jánost ábrázolják.

Ugy ebben, mint az előbbi aranykeresztben

Krisztus keresztfájának egy darabkája van befoglalva.

A szekrény másik hosszoldalán régiségüknél fogva nagyon érdekes kelyhek állítvák fel. A rövidebb oldalon pedig a híres nagy-disznódi *kereszt* és *monstrantia* (17. és 19. sz.), melynek az a története, hogy a nagy-disznódi egyháztanács egyszer összegyűlt értekezni a templomi edények megújításáról. Szegény volt a község, nagy a költség, de egyszerre előállt egy esküdt-ember, s azt mondta, hogy ha így áll a dolog: megmondja, hogy van az egyháznak egy kincse, mely századok óta van befalazva, s hogy hol van, azt csak két családfő tudja a faluban, kik apjuk utján voltak az ősi titok letéteményesei. Az embert meghallgatták, a dolognak neki láttak s a templomba befalazva meg is találták a remek monstrantiát és a keresztet, mely bármiféle székesegyháznak is díszére válnék. Mindenesetre érdekes, hogy őrizték meg e két család tagjai a titkot századokon át, s mily becsületes módon fedezték végre föl.

Ugyanitt van kiállítva egy a XIII. század végén élő híres mester: Nino Pisano által készített Madonna a kis Jézussal (18. sz.) vert rézből, Pulszky Károly tulajdona. A XIV. századi kelyhek közül említésre méltó a bőnyi ref. (20.) a budaujlaki (26.), mely a Mátyás-templom kincséből való, a 23. sz. XV. századbéli Kanizsay

czimmerrel ékes kehely; jeles továbbá az iglai áttetsző zománczos (27.) ereklyetartó feszület.

A **4., 5., 6. sz. tárlókban** a bemeneti ajtó mellett a fentebb említett *aacheni kincs* egy része állítottatott ki, t. i. a fogadalmi képek, melyekkel Nagy Lajos magyar király az aacheni székes-egyház magyar kápolnáját ékesíté. Az első és harmadik: Szüz Máriát a gyermek Jézussal, a középső: Mária koronáztatását ábrázolja. E képek háttere kék zománczos, az Anjou-liliomokkal. A képek maguk kiváló olasz művészek által festettek, dicskörüik ó-magyar boglárokkal ékes. A kereten a lengyel és magyar czímerek láthatók, zománczos műben.

A **7. sz. tárlóban** a XIV. századbéli, serpentinből faragott hordozható *oltárlap* (1) és a keleti egyházbéli gyulafehérvári *oltárkép* látható (2), aranynyal foglalva, sodronyos zománczczal díszítve, rajta cyrill-betüs fölírás Szent Miklós dicshymnusát zengi. Műve hasonló a régi byzantin-munkákéhoz, s valaha oláh templom falát díszítheté. Gyula-Fehérvárra valószínűleg a mult században kerülhetett, midőn az oláhok egy része a katolikusokkal egyesült. Ezen kívül egy XIV-ik századbéli *kép* van még e szekrényben (3), Máriát ábrázolja a gyermek Jézussal, gr. Zichy Ferencz tulajdona.

A **8. sz. nagy középszekrényben** a góth stylben tartott XV—XVI. századbéli kelyhek, pásztorbotok és monstrantiák teljes sorozatát

találjuk. Külföldi műtársak véleménye szerint nem volt még kiállítás a világon, a hol csak negyedrészenyi egyházi műkincs összegyűlt volna. Mindenféle munka és modor képviselve van itt, s bár a laikus első pillanatra teljesen hasonlónak fog számos tárgyat találni, gondosabb megtekintés után észreveendi a gothikus díszítésnek roppant gazdagságát és változatosságát.

Az 1. szám: a nagy *oltárkereszt*, melyet *Kárász Géza*, hazánk ez elsőrangú gyűjtője állított ki. XV-ik századbeli munka, szentek áttetsző zománczos alakjaival s egy nagy zománczos címerrel; a hirneves *Pollajuolo*-nak, Flórencz nagy ötvösének műve.

Felette balra a nyitrai püspökség egyik *arany kelyhe* a 3. sz. a. látható. Sodronyzománczos munka, és bizonyos, hogy hazánkban készült. Történeti tanúság van róla, hogy *Bornemisza Pál*, nyitrai püspök igazította meg a XVI. század elején, mi a kehely korát körülbelől a XV. századba teszi. Címere rajta van.

A középső sorban 7., 8., 9. sz. a. olasz *keresztek* vannak; az egyik, Ipolyi Arnold püspök tulajdona, niellos munka. A 10. számú *szenteltvíztartót* a zágrábi bibornok-érsek küldé be. Rajta Thúz Osváth címere, ki 1490—1495. közt volt zágrábi püspök. Ugyancsak Thúz Osváth címere ékesíti a 12. sz. szintén a zágrábi bibornok érsek által beküldött *pásztorbotot*, a gothikus művészet é

remekművét, melybe azonban már renaissance-elemek is vegyültek. Méltó társa ennek a 13. sz. pástorbot, melyen a Perényi-czímer s az 1526. évszám van bevésve; ez a nyitrai püspökség tulajdona.

A kétrendben felrakott kelyhek száma e szekrényben kilenczvenhárom. Mindannyia gothikus munka. Köztük a legnevezetesebbek 4., 11. sz. az aacheni székesegyház kelyhei, az előbbi klárisokkal, az utóbbisodronyzománczczal. A buffet felőli hosszoldalon 6. sz. aranykehely, a pozsonyi marianusoké, sodronyzománczczal, gyöngyökkel, zafirokkal és rubinokkal ékesítve, a talpán levő felírás szerint Pethe Gábor kamarai elnök hagyományozta e szerzetnek a XVII. század elején. A szepesi sodronyzománczos kehely a XV. századból, rajta a magyar címer, 41. sz. a.; a nyitrai 44. sz. kehely, római pogány pénzekkel kirakva. A nemzeti muzeum 49—51. sz. a. áttört mívű kelyhet állított ki, a hozzátartozó két ámpolnával. A másik hosszoldalon gr. Erdődy Ferencz 40. sz. a. kiállítja Bakacs Tamás, akkor egri püspök, később Magyarország hirneves primásának sodronyzománczos kelyhét. Erdődy-gr. tulajdona a 96. számú másik kehely is, melyen a Hunyadiak hollója és Bécs város címere van s mely bizonyosan Mátyás király korából való; a 128. sz. gyönyörű goth stylü ereklyetartó, melyet b. Révay Ferencz ajándékozott a nemz. muzeumnak. A kelyhek alatt vízszintesen függ Ipolyi Arnold besztercze-

bányai püspök szinesz ománczczal ékitett pásztorbotja, készíté: Egger Dávid.

A felső sorban van tizenhárom úrmutató, melyek közül a legnevezetesebbek a 129. számú zágrábi, a 130. sz. járfalvi, a 132. sz. privigyei a 134. sz. pozsonyi, a 136. sz. bajmóczi, a 138. sz. trencsényi, s a szekrény szük oldalán 69. sz. a felkai, áttetsző zománczczal ékitett ezüst úrmutatók. Ezeken kívül tizenhárom kereszt és két ereklyetartó van még, melyek közül az egyik 1507-ben Beszterczén, Erdélyben készült.

A **9. és 10. sz. tárlóban** ezüstbe kötött imádságos könyvek niellós, zománczos vésett és vert mivű díszítésekkel, részben kövekkel vannak kirakva. Köztük történelmi tekintetben legkiválóbb az Apafi Mihály bibliája 1680-ból (a 10. sz. tárlóban az 1-ső).

A **9. sz. tárlóban** XVI.—XVII. századbbeliek, a **10-ben** XVII.—XVIII. századbbeliek vannak.

A **11. sz. szekrényben** már renaissance styllü egyházi tárgyakat találunk; itt van kiállításunk legnagyobb és legnagyszerűbb vert ezüst szoborműve: első nagy királyunk, szent Istvánnak életnagyságúnál nagyobb *mellszobra*. (1.) Anyagi értékét sokszorosan emeli művészi becse. A nagy Bernini vésője alól került ki e remekmű. Bernini pártfogoltja volt Barberini bibornoknak, ki később VIII. Orbán név alatt római pápa lön. A szobor talapzatán a Bárberini czímer heraldikai alakja: a méh látható, s az 1635-ik évszám van bevésve.

E mellett *ezüst kart* (23.) látunk, mely kezében csatabárdot tart. Az ezüsfoglaláson belől szent erekye van, szent László hős királyunk karcsontja. Mindkét tárgy a zágrábi bibornok-érsek küldeménye

A kisebb *mellszobor*, (6.) mely szintén szent Istvánt ábrázolja, XVIII. századbeli munka s a székesfehérvári püspök tulajdona.

A 7. sz. ébenfából készített s ezüsttel kirakott *oltárka* a nemzeti muzeumé; mely intézetnek b. Révay Ferencz ajándékozta.

Igazi remekművek a 2., 10. sz. *oltárkák*, melyeket a hazafias, ősrégi pannonhalmi monostor állított ki. Mindegyikén tizenöt alak. Az egyikén nő-, a másikán férfiszentek, egész zománcalakok; mindegyike kincset érő. A 30. sz. *oltár*, óriási gyöngygyel, mely a szent Szüzet s a gyermek Jézust ábrázolja, a nemzeti muzeumé. Igen szép a kis *szoborcsoport*; (24.) lapis lazuli alapon, elefántcsont-faragás alakokkal, melyen angyalcsoport a kiszenvedett megváltót siratja; gr. Zichy Livia tulajdona.

A **12. sz. szekrényben** a XVII—XVIII. századbeli renaissance baroque és rococco tárgyak állítvák fel. A legfelsőbb sor nevezetesebb tárgyai: az 5. sz. *fedeles kehely*, melynek teste földgömböt ábrázol; a 2., 3., 4. sz. festett, zománczos *Urmutató* s két *gyertyatartó*, melyeket Szt.-Gott-hárdnál a törökökön vett győzelem emlékére ajánlott fel I. Lipót császár a máriazelli Szt. Szüz-

nek. Rendkívül szép, a nemz. muzeum tulajdonában levő zománczos *feszület* (7.) két kristálygyertyatartó, (6., 8.) szintén a világhírű máriaczei bucsújáró-hely kincstárából való s az ottani benczések által a legnagyobb készséggel bocsátattak a kiállítási bizottság rendelkezésére.

E szekrény egyik szűk oldalán legalul áll 1. sz. a. renaissance stylum kelyheink legremekebbjé, minőhöz hasonló sem az európai muzeumokban, sem az uralkodók kincstáraiban nem található. Egymagában is megér egy vagyont, a nyitrai püspökség tulajdona s kiállításunk elsőrangú egyházi darabja. — Ez *aranykehely* dús zománczos ékiteményű, talpán apró medaillonokban szentek alakjai s Forgách Ferencz nyitrai püspök zománczos címere, melyen a syrén fel van *öltöztetve*. E darabon kívül feltűnik a két kolozsvári arany-kehely: nevezetesen 16. sz. a. a szekrény felső polczának közepén a reformátusoknak aranypénzekkel kirakott zománczos u. n.: Rákóczykelyhe; s a szekrény másik szűk oldalán legalul 23. sz. a. piaristáké, melyen gyönyörű zománczmedaillonok vannak.

A **13. sz. szekrényben** a XVIII-ik század roccco-munkái vannak. Huszonöt kehely, öt feszület, egy kereszt, hat urmutató. Ez utóbbiak közül kiválik a 3. számú, mely rubinokkal és smaragdokkal ékes, továbbá az 5. sz. kehely, melyek a máriaczei benczések által küldettek be. Ezen kívül van még hat ampolna, tálczával s 28. sz. a. egy feszület,

melyet Pálffy M. nádor 1731-ben készíttetett a pozsonyi sz. egyletnek, 12. sz. alatt látjuk a pannonhalmi Úrmutatót, mely a rococco legkésőbbi idomait képviseli.

A 14. sz. tárlóban sodrony-zománczos apróbb tárgyak, nevezetesen puskaportartók. Ugyancsak itt délszláv karpereczek, párták, melltűk vannak kiállítva, melyeknek kora nehezen határozható meg, de hasonlók az ernesztházi lelethez. különösen föltűnik ez ékszerek között egy pár carneollal dusan kirakott s lefüggő díszekkel ékes óriási szerb fülbevaló, a nemzeti muzeum gyűjteményeiből. E mellett ezüst csészek a XIII. századból; a feliratosak a mult század végéről valók.

A 15. sz. tárlóban (a buffet-ajtótól számítva) mellboglárokat, u. n. *morsusokat* és *kapcsokat* látunk, melyek részint egyházi, részint világi célra használtattak. Legrégibbje a XIV. századból való; készítésök ideje a jelen század elejéig terjed.

E tárló első osztályában, egyházi könyvtáblák ékítésére szolgált byzantin *zománczos csattokat*, *boglárokat* s *táblácskákat* látunk.

A 16. sz. tárlóban következnek az *olvasók*, *creklyetartók* s hasonló egyházi célú tárgyak; melyek között említésre méltó az ezen osztály közepét elfoglaló reliquiarium, mely rococco ízlésben gazdagon van gyémántokkal, rubinokkal és smaragdokkal díszítve. A máriaczei kincstár tulajdona.

A következő tárlóban levő *meilkeresztek* (pectoralék) közül kiemeljük az alsó sorban középen balra levő gyémántos keresztet, mely Széchenyi Pál érseké volt; most a nemz. muzeumé.

Végül következnek a vert ezüst-, és az elefántcsontból faragott egyházi tárgyú képek.

A III. TEREMBE

lépve, a hazai ötvösművészet világi termékeinek remekeit szemlélhetjük. Csodálhatjuk őseink ízlését, s azt a páratlan fényt, melyet kifejtettek. Egy szép korszak emlékei ezek, melyet a példaszó így jellemez: »ura aranyban, szolgálja ezüstben járt«. Nemzeti történelmünk érdekes emlékei képezik a terem középpontját.

A középső **1. sz. korona-szekrény** alján gránátszin bársony alapon nyugszik két sirkorona, (2., 3.) rövid pallossal, jogarral, sarkantyúkkal, valószínűleg III. Béla királyé és nejéé: Annáé volt e két korona, mely Székes-Fejérvártt találtatott 1848-ban az egyik királyi sirboltban; most a nemzeti muzeumé.

Itt látjuk a bécsi ambrasi gyűjteményből azt a hatágú koronát és országalmát (19., 20.), melyet Nagy-Váradon leltek. A másik nyolczágút a Margitszigeten találták s ez a nemzeti muzeumé. (21). Mindkettő valószínűleg a vegyes házbeli királyoké volt.

Előtte van bársonyos béllésen a nyitraivánkai hires görög császári korona (1): a Constantinos Monomachosé. Byzanci munka, rekesz-zománczczal, rajta magának Constantinosnak, feleségének Zoënak s nővérének Theodorának arczképeivel.

Középpontja e szekrénynek a Bocskay István koronája. (22) Aranyos kupoláján rubintok, türkizek, smaragdok, gyöngyök; gombja: egy öreg smaragd. A cs. és kir. régiségtár e becses darabját Lala-Mehemed nagyvezér adta át a sultán megbízásából 1605. november 12-én Bocskaynak, a nemzeti ügyért lelkesedő felkelő hadak győztes fővezérének. Bocskay nem fogadta el a vele járó királyi méltóságot, mondván, hogy míg a törvényesen megkoronázott király él, mást megkoronázni nem lehet. Halála után a bécsi béke értelmében Mátyáshoz került. Miféle korona ez, voltaképp nem tudhatni bizonyossággal, a magyar királyok házi koronája, melyet 1526-ban a török vitt el a kir. kincstárból, ereklye-e, vagy görög korona? nem tudjuk. Egykorú tanu azt írja róla: »A fejedelem (Bocskay) Patakról Szerencsre ment, onnan a Rákos mezejére és 12. nov. a vezérbasa a török császár (Ahmed) akaratjából (ki Bocskay Istvánt hitvös atyjának fogadta vala) a görög császári koronával megkoronázta és megajándékozta a rácországi koronával.«

A korona mellett látjuk az országalmát is.

A szekrény alsó tárlóiba ékszereket tettek.

A legkiválóbbak az előoldali tárlóban vannak; ezek valamennyien Árpádkoriak. Ebben van hét aranybulla, legnevezetesebb a III. Béláé, melynek pólýáiban az Árpádok oroslánya látszik, továbbá négy filigranos diszű aranykarperecz, melyeket a nagyváradi királysírban leltek. Kettő a muzeumé, egy Lonovics Albertnéé, egy pedig gr. Bethlen Istváné. Van ezenkívül itt egy Árpádkori aranykapocs, mely a nemzeti muzeumé; s bársonyövre felvarrott kilencz boglár, melyek br. Gerliczy Bódogéi s a tudósok véleménye szerint szintén Árpád királyaink idejéből valók.

A baloldali tárlóban Ernesztházi Árpádkori leletek vannak: nyaklánczok aranyból.

A hátsó tárlóban van a losonczy sírlelet: ezüst koporsószegek, szekrénydíszek részben áttört munkák zománczozal; a XIII. századból.

A jobb tárlóban a pesti egyetemi lelet: csatlok és boglárók a XV. század végéről.

A **2. sz. szekrényben** billikomokat, hólyagos kupákat, serlegeket, poharakat látunk, melyek a XVI. és XVII. század főúri háztartásában oly kiváló szerepet játszanak. Őseink nagy becsben tartották azokat. Boros hordó, tele kupa járta náluk, úgy mint a lengyeleknél és muszkáknál. Őseink az ivás eszközeivel bizonyos gyöngédséggel bántak, szól is róla a XVII. századbeli ének: »Ej korsó, kis korsó, torkomat ujjító«. Bámulatos az a formagazdagság, mely e kupákat és billikomokat jellemzi. Az állat- és növény-

világ-változatos alakjaitól a mythologia ezernyi csodás szüleményeiig felhasználtak mindent. S a mi igazán érdeket kölcsönöz e daraboknak, hogy jobbára magyar ötvösök munkái, bizonyítékául annak, hogy a magyar műiparnak igen nagy előzményei vannak. Régente nemzedékről nemzedékre szállott egy-egy műdarab, melyet az egész környék ismert, s mindig nagy becsület volt az ötvösnek. Czéheik a XVI. század elején mondhatni megmagyarosodtak: a kassai és kolozsvári ötvösök szabályai mind magyarok, az erdélyi fejedelmek serlegeket, billikomokat küldtek ajándékkul Bécsbe, Konstantinápolyba; így Bethlen, Rákóczi s a kiválóan billikom-csináltató Apafi Mihály, kinek 1680—90 közt tizenhat ötvös dolgozott. Elterjedt szokás volt ily poharakat ajándokul adni, nagyobb megtiszteltetésnek is az volt a módja, hogy poharakat vagy serlegeket készítették a hálálkodók; — a czéheknek külön poharaik voltak: innen az a temérdek száma az itt kiállított daraboknak.

E szekrényben kagylós és ananászserlegek, továbbá kokuszdióból készültek vannak kiállítva. Itt van Kárász Géza egyfejű sasos kokuszserlege, — valamely császár ajándoka, — ugyan e sor végén a fal felé a híres Onódi-kehely. Gr. Andrássy Manó tulajdona. Lent van az Esterházy-féle óriási ezüst kulacs, felül az a tőppedt, búbos fedelű nagy serleg a Mátyás idejéből, belül a fődön, XVII. századbéli izléssel, Mátyás király czimerének

utánzata. Kitűnik még itt az Esterházy-féle chrysopraz Zapolya-czimeres serleg a XVI. századból: német alföldi munka.

A **3. sz. szekrényben** felül látjuk a híres dús zománczos Pálffy-féle 830 arany súlyú billikomot. Tetején Mars áll. *Pálffy Miklós*, a győri hős kapta ezt az osztrák rendektől Győr 1598. megvívásáért. Ő beérte vele, társa Schwarzenberg 100,000 darab aranyat kapott. E billikomnak megvan a maga históriája. Pálffy Miklós fia, *István*, Bethlen Gábor fogságába esett s váltságdíj fejében 24,500 frtot volt kénytelen fizetni. 10,000 frtot készpénzben fizetett, a többit ékszerekben, ezek közt van a serleg is, melyet akkor 3735 ezüst frtra becsültek. Bethlen a török szultánnak adta ajándékba, ez pedig a békekötés alkalmával III. Ferdinandnak. A király Pálffy Pálnak visszaadta e családi kincset, azóta hitbizományi ereklyéje e szép multú családnak. Ettől a második egy gothikus izlésű kristály-hordó, két végén fekete zománczos kétfejű sassal. A Rákóczyaké volt s tőlük örökölte a gr. Erdődy-család. Ezután egy ananász-formájú billikom következik.

Ezen kívül vannak itt talpas csészék, billikomok strucztojásból, kancsók s változatos alakú poharak, s egy gyönyörű kettős billikom össze-téve, az Erdődyek galgóczi kincstárából.

A **4. sz. szekrény** a magyar ötvösművesség legremekebb darabjait: az ékszereket foglalja magában. Nemcsak gyönyörködteti, de kápráz-

tatja is a szemet az a gyönyörű szinpompa, melyet ez ékszerek sorozata elének tüntet. Vasrudacskákra vannak e darabok felfüggesztve s rendszeresen összeállítva. A kiállítás gazdagságát bizonyítja, hogy a párisi kiállításon alig harmincz násfa gyült egybe, itt meg majdnem száz szebbnél-szebb darabban esett a válogatás.

Az első felső rúdon vannak a máslik (csokrok), megannyi a XVII. és XVIII. századból, festett zománczos.

A második rudacskán azokat a násfákat szemlélhetjük, melyekben növényi elemek vannak felhasználva; legremekebb ezek között Kárásznak öt násfából összeillesztett mentekötője közepen; mellette jobbra ugyancsak kitűnik az a cziradás, melyen két köszörületlen smaragd függ oldalvást, alant meg egy rubint, e mellett a jáczintokkal, gyöngyökkel ékitett násfa, mely a muzeum tulajdona. Gyönyörűen fest balról az a magyar specialis ékkövekből: remek opálokból összealkotott násfa, melyet büszkén vallhat a magáénak a n. muzeum. Erről Jankovich azt mondá, hogy Izabella királynée volt. Itt van Kárásznak sodrony-díszű smaragdos foglalású násfája, két fekete és fehér virágos boglár, melyeket lánczokon viseltek (az utolsó előtti balra).

A harmadik sorba aggatták mindazon násfákat, melyeknek motivumai a madárvilágból vétettek. Középuitt Kárásznak remek, szárnyait kiterjesztő hattyus násfája, két oldalt papagályos

násfák, melyek majdnem teljesen azonosak, csak a méretekben van különbség. Teljes sorozatát láthatjuk itt a násfáknak (összesen 6), melyeken a magyar regevilág kedvencz madarát: a fiókjait vérével tápláló pelikán (puplikán), van ábrázolva. A harmadik sorban a hatodik db. jobbra u. n.: szentlélek-násfa. E sorozat tanít meg, hogy az ékszerművesség a XVI. századtól a XVIII-ikig mennyire hanyatlott. A finom, remek szinpompa rikitó mázig sülyed.

A negyedik sorban a mythologicus alakokkal díszített násfákat szemlélhetjük. Az elsőség (a középben) itt kétségtelen az Esterházyféle remek darabé: Venus Amphytrite tritonon ül, az alakok 4 cm. magasak. Alig enged ennek szépségre nézve az, mely jobb oldalt függ ettől, melyen egy lovagló nőalak olajágot tart kezében. Itt gyönyörködünk a gr. Bánffy György által kiállított szent Cicellés násfában (balra). Gr. Török László násfája fölött hercegi korona s egy tevén ülő alak van (negyedik jobbra). Ékes gr. Zichy Liviáé, melyen Ámor van, alatta egy vízi szörny (harmadik balra).

Az 5-ik sorban a régi magyar lánczok remekeit szemlélhetjük; itt van az az Izabella-féle gyöngyös láncz, melynek mintájára Budapest fővárosa a trónörökös pár násza alkalmával hasonló készítettetett. Itt vannak azok a kiváló díszű úgynevezett dióbeles lánczok zománczos díszszel részben a násfasorok közé fűzve; egy fekete fehér

zománczos láncz, az iparmuzeum gyűjteményéből, annak is legkiválóbb darabja. A lánczok középebe illesztették gr. Andrassy Gyula elsőrangú násfáját, melyen Venus és a kis Amor alakjai láthatók. E kiváló és szép darab készítője, művészetéről ítélve, az a híres olasz ötvös-művész volt, a kit Benvenuto Cellini név alatt tisztel minden műbarát. Nagy értékű és műbecsű darab még az állatokat példázó násfák sorozatából a 4-ik sorban jobbra függő pompás orosz-lán, mely bal lábában gyémántos pallost, jobb lábában a Balassa-czímert tartja és b. Révay Ferencz ajándékából a nemzeti muzeum tulajdona.

Az alsó tárlóban XV—XVI. századbeli aranylánczok függenek ízlésesen elrendezve. Hajlásaikat virágok és u. n. kegyérmek töltik be, melyeket kiváló férfiaknak adtak az uralkodók jó szolgálataokért.

A szekrény tárlóiban vannak a XVI—XVII. századbeli násfák, boglárók stb., melyeknek háta nincsen kiválóan díszítve.

A másik **5. sz. ékszer-szekrényben** keresztek és násfák vannak. A legfelső sorban azon régibb keresztek függenek, melyeknek mindkét oldalán zománcz vagy vésett dísz van. Középen a magyar kettős kereszt: a pozs. káptalané. A sorozat legnevezetesebb darabjai: Bakacs Tamás bibornoké rubintokkal és smaragdokkal kirakva, (5. balra) mely a nemzeti muzeumé; továbbá a Hampel Józsefné, Pulszky Polyxena által kiállí-

tott két zománczos kereszt. (3. balra, 4. jobbra.) Az egyiknek, mely áttört zománczos keretű, közepén a fölfeszített Krisztus festett zománczos alakja látható. Olasz munka, a művészet fénykorából; a másik, fekete zománczrajzos hátlapjával, német művész remeke.

Ez alatt a második sorban öt násfa függesztett fel. Égő sziv, kereszt és horgony; a hit, remény és szeretet jelvényei mind az öten. Keletkezésükről érdekes hagyomány szállott ránk. Midőn Bethlen Gábor fejedelem esküvőjét tartá Kassán Brandenburgi Katalinnal 1628-ban, ő és hat apródja viselé e násfákat. A fejedelemé aranyból, az apródoké ezüstből volt. Most harmadfélszáz év mulva, öt került össze különböző tulajdonosoktól. A fejedelmét gr. Zichy Antal, a többi négyet gr. Zichy Edmund, gr. Berényi Ferencz, gr. Andrássy Manó és gr. Tisza Lajos küldték be. Ugyancsak itt függ a gr. Batthyány Elemér féloldalt fekvő nőalakos darabja. Van ezenkívül még e sorban 6 db. Szent-György a sárkánnyal, mindannyi remek zománcz munka.

A harmadik sorban azon násfák vannak, melyeken — legalább részben — egyházi alakok láthatók. A középsőn Losy Imre esztergomi érsek *házi oltárkája*, rajta a szt. Boldogságos Szűz a gyermekkel, fölötte zománczos szalagon e fölírás »*Patrona Hungariae*«, mellette egyfelől a máriaczei kincstár által beküldött *házi* (balra) *oltárka*, mely Eleonora császárné volt.

Rajta a Mater Dolorosa ölében a kiszzenvedett Jézus testével. Van e sorban még ezenkívül Szent-György a sárkánynyal, (5 db.) Szt.-Mihály a hogy az ördögöt legyőzi (3. balra); Szt.-Borbála, (3. jobbra) mellette kis toronynyal — apja tudvalevőleg toronyba zárta, hogy keresztényné ne lehessen — s kezében ostyás kehely. Szt. János fejevétele a Hilibi Gál Jánosé (1. jobbra). Négy azonos násfa is függ itt, valamennyije szarvason ülő, gitározó női alakot ábrázol.

Ez ékszerszekerény alsó tárlóiban keresztek medaillonok, lánczok és különösen bámulatos szépségű, drága kövekkel és zománczozal elárasztott forgók vannak, többnyire a nemzeti muzeum gyűjteményéből.

A **6., 7., 8. és 9. sz. tárlókban** kardkötők, övek, fűző betétek vannak, zománczosak, a XVII. századbeli magyar ötvösség remekei.

A **10. szekrényben** gyűrűk, a XI. századtól XVI. század végeig.

A **12. és 13. szekrényben** gömbök, mentekötők boglárok és nyakékek; különösen kiválik ezek közül a középen levő kettős antik vésett cameákkal díszítve, Audrassy Gyula és Manó grófoké.

A **11. szekrényben** gyűrűk a XVI—XIX. századig.

A koronák mögötti és előtti két szekrényben világi díszedényeinknek amugy is fényes sorozatából ismét a legremekebb darabok vannak

csoportosítva. Mindannyi darab kincseket érő úgy anyagi értékük, mint különösen műbecsükre nézve. Oly collectio maga e két szekrény, a minő alig található együtt, bármely fejedelmi kincstárban vagy gyűjteményben.

Itt van a *koronák előtti 14. sz. szekrény* közepén a remek Esterházy-billikom, mely aranyozott ezüstdből való. Formája hólyagos és oldalait zörgő ezüstdíszek ékitik. Tetején remek ezüstszobor van, mely Dianát ábrázolja fején koronával, jobbkezén sólyommal. A szobor oldalán kutya ül. A híres Jamnitzer művének tartják. (1. sz.) Alatta a gróf Zichy Livia fedeles (2. sz.), és a nemz. muzeum fedél nélküli remek mivű serlegei (11. sz.). Hátul a Rummy-serleg a briegi czimerrel, melyet Brieg városa adott Frigyes liegniczi hercegnek nászajándokul s melyet a Rummy-család századok óta czimerében visel. Fedelén egy férfialak lándzsát és zománczos czimerpajzsot tart (4. sz.). Ugyancsak itt látható az a dísz serleg, melyen triton hordozta csigán Cleopatra féalakja van ábrázolva, a mint magát tükörben nézi, kiállítja az Eszterházy kincstár (3. sz.). Ezeken kívül, gyöngyházzal kirakott, antik érmekkel díszített serlegek és billikomok, jaspis, amethyst stb. Az egyik amethyst-csésze abroncsán fel van írva, hogy belőle I. Lipót király és Margit királyné ittak az Eszterházy curián (15. sz.).

A *koronák mögötti szekrényben* a híres Esterházy-serleget, melyet békán ülő gyermek

tart. A serleget számos zománczos násfa disziti, valamennyije XVII-ik századbéli remekmű s e fejedelmi darab értéke túlhaladja a százezer forintot. (1. sz.) Alatta két zománczos foglalatú jáspis serleg, Oláh Miklós czimerével, egy jáspisból és zománcz borította ezüsből hattyut példázó díszedény (11. sz.), mellette zománczos fedeles kancsó, melyet Selmeczbánya adott III. Ferdinandnak. (Fraknoi kincstár). (2. sz.) Ez előtt van kiállitva a marosvásárhelyi reform. collegium erdélyi zománczos billikomja, mely állítólag Rákóczy-tulajdon volt; továbbá a Kárász Géza zománczos billikomja (18. sz.) s hátrább két igen csinos zománczos fedél nélküli billikom; (17., 21. sz.) jobbfelől pedig Gr. Pálffy Jánosnak, áttetsző zománczczal ékitett gyönyörű fedeles ezüst billikomja (22. sz.), ennek oldalán, egy hasonló mivű, de kisebb méretű billikom, mely hg. Esterházyé (20. sz.). Befejezésül kiváló kristály-edények vonják magunkra figyelmünket, melyek közül kiválnak a nemzeti muzeum díszes, kirakott kristály-pohara (10. sz.) és Kárász Géza kristály-serlege, gyönyörű vésett ornamentikával (4. sz.) és ugyancsak az ő gyűjteményéből egy kristály-szelencze (13. sz.), valamint egy szintén kristály-fogantyú gr. Andrássy Gyuláé (12. sz.).

A terem jobb sarkában áll VIII. Orbánnak aranyos díszítésű bronzszobra, a híres Bernini olasz szobrász munkája a XVII. századból; azé, a ki a zágrábi Szt.-István mellszobrot

csinálta. Gróf Zichy Ferencz tulajdonát képezi. Mellette áll egyfelől Carlo Dolcenak (XVII. század) egy remek foglalványú festménye, mely a kis Jézust ábrázolja, ki egyik kezében a keresztet tartja: Kárász Géza tulajdona; másfelől a Bocskay korona tokja indiai selyem, ezüst brokát alakokkal.

A terem bal sarkában áll a kiállításnak egyik impozans alakzataival a figyelmet lebilincselő alakja: a fraknai Eszterházy kincstárnak kiszemelt remeke, az óriási losonczi kancsó. E nagy kancsó táálával együtt 1548-ban készült, rajta e felírás: ENGEM CHENÁLTATOTT LOSONCZI ANTAL 1548. Mesterjegy is van rajta, felül a sas, a kancsón griffes csapok lapján a Báthory és Losonczy czímer. A kancsón számos csap van a melegbor számára, melyet őseink nagyban kedveltek. A kancsó hasán és alsó részein az állatvilág különböző képviselői láthatók, nevezetesen a vizivással oly szerves összefüggésben álló béka is. Különbözik érdekes, hogy Losonczy Antal, a kancsó csináltatója, I. Ferdinánd *főpohárnokmestere volt*. A boldogtalan embernek felesége Báthory Klára vala, ki őt 1551-ben megfojtatta s aztán iródeájkával megszökött. Valószínű, hogy örökség útján jutott Esterházy-kézre. E tárgy a remekművekben annyira gazdag Esterházy-kincstár egyik legdíszesebb alakja, mely e tömérdek remek művet felmutatni képes kiállításnak is egyik fődíszét képezi.

A IV. TEREMBEN

az **1. és 2. szekrényben** asztalneműeket, poharakat, kannákat, hólyagos ananász formájúakat, serlegeket látunk a XV—XVII. századból.

Az **1. szekrényben**. Említést érdemel a Radvánszky nászpohár 1576. címerekkel és arczképekkel. Áll az éneklő férfi mellett. A szekrény másik felén a muzeumé látszik: 1512.

Ugyancsak itt vannak a nemz. muzeumé, részben magánosokéi, kiváló a középső gr. Bánffy Györgyé 1659.

A **2. sz. szekrényben** látjuk a felső sorban szélről a törökverő Esterházy Lászlónak lovagszobrát, a mint egy alatta vergődő törökre lecsap. E hős a vezekényi csatában esett el 1652-ben. Két óriás Erdődy-billikom díszeleg a legfelső sorban, az egyik: Comitissa Anna Erdődy felírás 1633 évszámmal; Erdődy Anna Tamás horvátországi bánnak volt a leánya és Thurzó Kristófnak a felesége, ezek mellett nagy kancsók a nemzeti muzeumból és a ko-

lozsvári ref. egyházból helyeztettek el. Az egyiken keleties öltözetű férfiú, a másikának fedelén egy harczos látszik. Fent (legfelől) látjuk szélről Michel Angelo Pietájának egy kis bronz példányát. Ez alatt (a második sorban) látjuk Teleky M. és Weér J. czímerével Teleky M. csobolyóját, rajta pogánypénzek.

A szekrény második állványán szélről látunk egy kancsót, melynek fenekén fekete zománczban mesterczég van, valószínűleg a mester felszabadulási évét példázza, kívül készitési éve 1605. Thomas Schön.

Vannak itt verejtékes poharak, a második sorban elől, vagyis olyanok, a hol a díszitést verejtékhez hasonló csöppek képezik. A felső jobbról számitott harmadik 1595-ből való.

A **3. sz. szekrényben** levő poharak, kupák és kancsok között emlitést érdemel az Eszterházy-féle hólyagos aranyserleg az osztrák tartományok czimereivel, III. Ferdinánd ajándéka 1655.

A hátsó részen van a delphinnyelű csigaserleg és a sisakos vitézzel, ékes fedelű serleg között.

A **II. szekrény** nevezetes darabjai: a Hann-féle ötvösművek.

A százszok műiparát dicséri hires ötvösük, a szebeni Hann Sebők műveinek itt felállitott sorozata. Van összesen nyolcz kannája, egy könyve, kristálypohara, egy-egy házi gyertyatartója, ostyatartója és egy kép — Salamon itélete. Az egyik kanna alján ez ékes felirat olvasható:

So oft mit kühlen Wein
 Die Kanne man wird heben
 Soll Herr Sebastian Hann
 In Lieb und Lob leben. 1697.

E pohár Lindecke Ernő uré Szebenben, Párja a magyar nemzeti muzeum tulajdona, azon meg az a felírás van:

Hermannstatt ist durch der Kunst dieser Meister
 Augsburg worden
 Lebe Herr Sebastian Hann in werther
 Menschen Orden. 1697.)

A **4., 5., 6., 7. 10. sz. tárlókban** régi, részben (XVI. sz. magy. 4.,) (5—7.) uj övek láthatók, a XVII—XIX, milyeneket ma a szászok viselnek, jobbra gr. Bethlen András úr küldeménye.

A **8. sz. tárlóban** gombok, csattok, ruhadíszek láthatók, (XVII—XVIII. század). Középen látjuk II. Rákóczi Ferencz egy mentegombját, (1.) Thaly K. állítá ki. Ezt a gombot a szerencsétlen fejedelem Szathmáry-Király nevű apródjának adta emlékül, midőn Danzigban volt. A körülötte levő 7 drb. pedig Mikes Kelemené volt.

A **9. sz. tárlóban** gr. Csekonics Endre ruhadísz (barokk), és jobb oldalvást Vignyázó Sándor díszkészlete látható.

E terem oldalfalán, a 13. sz. a táblán tizenkét régi módira felkantározott, forgókkal díszített lófejet látunk csoportosítva, alatta régi nyergék, az oldalfalakon tropheumok fegyverekkel. A lószerszámok közül legkiválóbbak: a gróf

Teleki Samu , gróf Andrássy Man e, 4.  s 8. sz. herczeg Esterházy, gróf Bethlen András és özvegy gróf Teleki S ndorn e. (6. sz.) Megannyi kövekkel, aranyoz sokkal, hímzésekkel és zom nczokkal van díszítve, a sz rakhoz többnyire vörös kordov nt használtak, a f k s az elrendezés török befolyásra mutat.

A nyergek közt legdíszesebb a gr. Teleki Samu , első és hátsó k p ja (régiesen k pa feje és k pa fara) smaragdokkal és rubintokkal ékitett, s gy ngyszemekkel zom nczozva, niell s virággal, p rn zata veres bársony, arany skofiummal h mezve. (21. sz.) Nagyon szép a hg. Esterházy Miklós tulajdonát képező nyereg; aranyba foglalt rubintokkal, (25. sz.)  s a k r sk r l ezüstbe foglalt t rkizekkel, díszes, melynek p rn zata ez stsz vet, arany skofiummal kivarrva. (26. sz.)

E csoportozat fölött három zászló van alkalmazva. Az egyik k kselym  aranyhímzéssel és e felirattal: VEXILLUM REGJMJNJS HUSARORUM COTTUS STRJGONJENSJS, hátlapján a »PATRONA HUNGARJAE« látszik a jelmond ssal: »PRO RELJGJONE, REGE A LEGE«. Széles fehér szalagján van az ajánlás: »A HAZ ERT  s FEJEDELEMERT FELKELŐ NEMES LOVASSAGNAK GRÓF CASTJGLJONJ BORBALYA, GRÓF ESZTERHAZY KAZJMJR ÖZVEGYE. 1809«. Esztergommegye ajándéka a muzeumnak.

A másik sárga selyem lovagzászló, vörös, fekete és sárga csipkés szegélylyel; közepen kétféjű sassal, fehér szalagján e jelmondás áll: »MJNEL TÖBBET EMÉSZTEK, ANNÁL NAGYOBB FÉNYT VETEK.« Pestmegye ajándéka.

A harmadik zöld selyemből készült, a koronán álló nyílt szárnyú, koronásfejű sas fölött ezt olvassuk: C. G. J. PAT., alatta 1655. áll; a másik oldalon pedig: DEUS PROVJDEBJT JN SJLENTJO ET SPE. A negyedik zászló 1715-ből való.

A jobboldalt lévő tropheum alatt egy törökösen felszerszámozott lovat (Glasz uré) látunk ékes csábrággal és gr. Teleki Samu díszes nyergével. A 14-ik trofeum a nemzeti muzeum egy ékes olasz művű, vert és aranyozott fülvédőkkel ellátott sisakból, (11. sz.) alatta aranycsillagokkal borított ezüst pánczélingből (a régi magyar könnyű lovasság pánczéla), s fölötte két marokra való görbe pallosból áll; a jobboldalt lévő állítólag az a pallos, melyet Teleky Mihály viselt a zernyesti csatában, ott el is esett 1690-ben. (13 sz.) *Az ezzel szemben lévő trofeumon* fringiákat látunk, lengyelesen frangák, a XVIII. századból és diszkardra alakítva a XIX-ikből. Közepütt az előbb említettük sisaknak megfelelő domborpajzs vagy on, ékes milánói munka. A lófejközepű trofeumon magyar kardokat, handsárokot, buzogányokat látunk a XVII-ik századból.

V. TEREM.

Az **1. sz. szekrényben** arany, ezüst asztali készleteket találunk a XVII—XVIII. századokból, formagazdagságuk által kitűnőket. Alul van Özv. gr. Batthyány Lajosné nagy keresztelő tála. Gr. Nyáry Lőrincz elefántcsont kánnai. Nagyon érdekes a kókuszpoharak nagy sora, ezek közül egyiken igen jellemző e felirat: »Az ki izik XII. meg evel, rezeg lezen 1574.«

A **2. és 3. sz. tárlóban** asztalkészletek a XVI. századtól XVIII. századig,

4., 5., 6. sz. fali szekrényekben kancsók, dobozok, asztalneműek a XVII. XVIII. sz. vannak és egy varróasztal formájú augsburgi zománczos kis zongora, mely a nemzeti muzeum tulajdonát képezi; a 3—4. szekrényekben van Teleky Mihály és Weér Judith címerével ellátott, gyönyörűen ezüst-aranyos 18 darab egybenjáró arany pohár, mely együtt egy teljes asztalkészletet tesz. Alul van az Erdődy-féle aranyos cassette a négy világrészszel.

A **7., 8., 9. sz. szekrényekben** rococco XVIII. századbeli tárgyak vannak. Itt van gr. Csáky Albin tulajdonából egy festett zománczos ékszer, doboz, mely Lőcsén készült. Alatta négy gyertya-tartó, bronzba foglalt festett zománczos mű; a két nagyobbik gróf Batthyány Lajosnéé, a két kisebbik a Fels. szem. kör. ministeriumé.

A **10. sz. szekrényből** izletesen az empire kora tűnik elének.

A **11. sz. szekrényben** vannak a jelen korban készült s az osztrák muzeum s gróf Zichy Edmund tulajdonát képező tárgyak, melyeket a régi ízlések felelevenítésére az Ausztriában tanuló magyar iparosok készítettek.

A **12. sz. szekrényben** vegyes korú tárgyak és régi minták szerint készült utánzatok vannak felhalmozva.

A **13. sz. szekrényben.** Felül izraelita egyházi szerek, serlegek, poharak s vert mivű ezüst tálak vannak kiállitva. Ugyanitt van Ráth György-nének apró filigrán ezüst művekből álló gazdag gyűjteménye a XVIII. századból.

A **14. sz. szekrényben** XVI—XVII. századbeli kiválóbb díszórák és zománczozott tárgyak, köztük egy díszes sisak az Eszterházy-féle kincstárból, s a Kárász Géza tulajdonát képező két velencei zománczozott tányér a XV. század végéről, igen díszes csoportot képeznek. Ugyanitt vannak a Gróf Migazzy Vilmos tulajdonát képező limogei zománczos lap, mely Krisztus

keresztlevételét ábrázolja, s az Esterházy-féle kincstárból egy gyönyörű zománczos keretű, igen szép mívű tükör és egy remek mívű ezüst óra.

A **15. sz. a.** a falon Gr. Zichy Ferencz ezüst vert képei kivált Ténier rajzai után.

16. sz. tárlóban Ujabb kori ékszerek a XVII.—XIX. századból.

Ugyancsak e teremben *három ékes trofeumot* **17. sz.** látunk fegyverekből összeállítva. Az elsőt a XVI. és XVII. századból látunk *hosszú, egyenes* szűrő kardokat, pallosokat, buzogányokat, csatacsillagokat s töröket; legszebb darabja a gyűjteménynek a gróf Khun tulajdonát képező spanyol pallos, — Toledo — közepén a táblának, mely teljesen olyan formájú, mint a madridi gyűjteményben őrzött hirneves Cid-kard. (1. sz.) Szép a gróf Zichy Edmund kis tör kardja. A tábla fölött régi hadi zászlók a nemzeti múzeumból.

A másik táblán, fölötte lobogókkal, magyar görbe kardokból van egy trophaeum összeállítva: közepütt az állítólagos Mátyás-sisak (gr. Andrassy Manóé), burgundi forma, ettől jobbra a ritka szép kosarú és markolat-gombú Gisi-kard. (Nemzeti muzeum.) (1. sz.) Báthory István, Esterházy Antal, II. Rákóczi Ferencz tábornokának kardja, a Bethlen István kardja, a Potoczkié. Egy kis vasbuzogány Nagy Ambrusé, (31. sz.) Bocskay egyik hadnagyáé 1606-ból, rajta e felírás: »Bocskaynak angyala, Laboncznak meg diabolutusa«, gr. Keglevich Istvánné.

A sarok-trophaeumban XVII—XVIII. századbeli kardok láthatók, egy tölténytáska, aranyos lemeze köré csoportosítva. Igen szép Ipolyi püspök erdélyi zománczos tokú, dömöczki pengéjű diszkardja, a rococo korából, s kiválóan mutatós az a nagyfejű ezüst buzogány, melyet Ő Felségének koronázási ajándékuul készítettek bécsi ötvösök. (19. sz.) A trophaeum fölött két zászló, az egyik 1721-ből, melyet 1848-ban ejtett zsákmányul Perczel Móricz. Azonkívül van ott néhány zománczos foglaltványú kard, tör.

A fegyverek leginkább formagazdagságukkal tűnnek ki s igen szép suitet képeznek a XVI. századtól a legújabb korig.

A **18. tárlóban** erdélyi zománcz művek a 19. sz. tárlóban pedig újabban érkezett arany filigran ékszerek vannak kiállítva.

A **20. sz. szekrényben** összehasonlításul szolgáló keleti tárgyak: jelesül Kárász Géának hírneves chinai rekeszzománczos tárgyakból álló gyűjteménye tűnik szembe; ezek közül az egyik három daruból álló fedeles csésze, mely a Salm-féle gyűjteményből került, azonkívül öt zománczos tárgy, mely eredetileg a Morny herczeg gyűjteményében volt, ki azt a Palicao hadseregében szolgált francia katonáktól vette meg, midőn ezek a chinai császári palotát kirabolták. Az övé azonképen egy Buddha-ereklye. Ott látjuk a báró Révay Ferencz kiállította kannát és csigát, ki azt őseitől örökölte; egy Révay szerezte ezt

Pétervárad elfoglalásakor. Négy gyertyatartó és négy régi orosz zománczos csészét, egy keleti zománczú kést látunk, megannyi a gróf Zichy Edmund tulajdona, továbbá igen érdekes egy kaukasusi csésze, zománczos. Tisza Lajos gróf egy igen szép indoperzsaformájú zománczos tört állított ki. Gr. Zichy Edmund is ugyanilyent.

E teremben van felállítva Libaynak az e század első felében élt híres besztercebányai ötvösnek két filigrános ezüst nagy műve. (21. és 22. sz.) Az egyik az *öreg Napoleont* ábrázolja, s a magyar nemzeti muzeum tulajdona, a másik *Ferencz király* szobra, melyet fia állított ki. Ugyanitt van egy állványon gróf Zichy Ferencz szivességéből egy *lovat fékező indiánt ábrázoló szobor*, melyet a gróf néhai Miksa császártól kapott ajándékba. A középütt álló 6 drb kétoldalú szekrényben újabb és régibb mívű, nem ritkán bámulatos gazdagon díszített órák szelenczék és az egyikben keleti eredetű, zománczos mívű török vannak kiállítva.

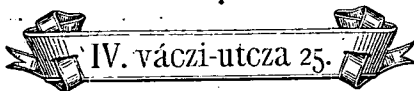

Bachruch A.

ékszerész,

aranyműves és zománcz-készítő

Budapest

IV. váci-utca 25.

Műtermek

Kéményseprő-utca 2. sz.

és

Hajós-utca 6. sz.

Pótlás.

Részint az újabb rendezés, részint a legújabbban beérkezett tárgyak elhelyezése folytán, még a következők felemlítése válik szükségessé:

Az **I-ső** terem **10-ik** szekrényében, alul, baloldalt egy ritka formájú s egész épségében megtartott etrusk bronz sisak, elől pedig egy babérlevél-füzért példázó, vékony arany lapokból készült, szintén etrusk fej-disz van kiállítva; mindakettő gróf Keglevich István tulajdona.

A **II-ik** teremben, jobb kézre mindjárt a bejárat mellett — a maga is mestermű — kovacsolt vas szekrényben zsidó egyházi szerek, thoralapok, thora-koronák stb. láthatók, nagyrészen a temesvári és ó-budai egyházközségek tulajdonai.

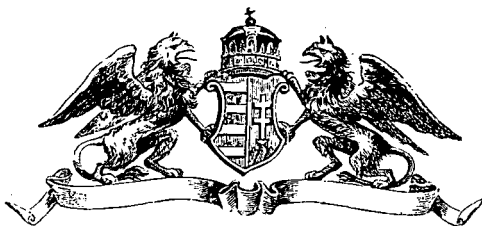
A **III-ik** terem **12-ik** szekrényében, bal felől egy Bethlen Gábor korabeli sir-lelet van elhelyezve, a mely női vállfüző ezüst felszereléseiből s u. n. hólyagos hajtűkből áll, — mely utóbbiak divatjának korát éppen e lelet határozza meg közelebbről. Ugyane szekrényben alól hosszú sorozata látható a XVI—XVII-ik század-

beli állatfejes és kard formájú lapos ezüst hajtűknek is.

A **IV-ik** terem **2-ik** számú nagy szekrényében alul állanak az állatfejes poharak és asztaldiszek, kezdve a baglyon és végződve a szarvason, mindenféle alakok. Kiváló asztaldisz a tulsó oldalon álló hárfázó ezüst női szobor, s szembe vele egy éneklő lovag. Érdekesek még a szekrény alján elöl kiállított gyömbéres ivócsészék és egy tengeri rák ollójából készült hasonló rendeltetésű készség.

Az **V-ik** teremben végül Bachruch A. budapesti aranyműves díszes szekrénye vonja magára figyelmünket. Néhány eredeti s felette díszes, részben általa restaurált díszöv-részleten kívül számos kupa és serleg van itt bemutatva, melyeket régi minták után jó részben maga a kiállító aranyműves készített vagy kiegészített.

Granichstädten Testvérek

cs. és kir. udvari ékszerészek

BUDAPESTEN

IV. ker., Kristóf-tér 2-ik szám.

KANITZ C.

PAPIR-, IRÓ- és RAJZSZEREK

RAKTÁRA.

ÜZLETI ÉS GAZDASÁGI KÖNYVEK

nagy választéka.

Monogramm és látogató-jegy gyár

BUDAPEST,

IV. ker. Dorottya-utca 12. sz. a.

Egger S. és Társa

**RÉGISÉG-
ÉS ÉREM-KERESKEDŐK.**

BUDAPEST

Dorottya-utca 14. Lloyd-épület

BÉCS

Wallnerstrasse 1.

Kohlmarkt 8.

Bartsch Lajos

arany-, ezüst-,
ékszer- s óra-raktára

Budapesten,

IV. kerület, hatvani-utca 2. szám
a barátok templomával szemközt.

Ajánlja a t. cz. közönségnek arany- és ezüstneműekben jól berendezett s választékban gazdag raktárát, és pedig: igen finom gyémánt függők, gyűrűk, brochetűk és karpereczeket; ugyanezen tárgyakat aranyból, valamint a legújabb divatú rövid női- és férfi-óralánczokat; jól szabályozott remontoir-órákat. — Ezüstneműekben: evőeszközöket, gyertyatartókat, kenyérfkosarokat, cukorszelenchéket, serlegeket, babérszoszorúkat és mindenféle egyéb e nemű czikkeket.

KIRNER JÓZSEF

cs. kir. udv. puskaműves

és az olasz király ő felségének udvari szállítója.

Ajánlja mindennemű vadászfegyvereit, revolvereket, töltényeket és vadászszereket a legjutányosabb árakon.

Raktára: IV. kerület, Szervita-tér 2. szám.

Alapított 1808-ik évben.

Papir-, író-, rajz- és festőszerek

Következő külön árjegyzékek bármelyikét kívánatra ingyen és bérmentve küldi u. m.:

A. Író-, levelezési és irodai szükségletek. B. Rajz- és vízfestészeti szerek. Építészeti, építői és műszaki kellékek. C. Iskolai-, író-, rajz- és vízfestőszerek. Különfélék gyermekek számára. D. Olajfestékek és olajfestőszerek.	F. Farsangi és báli czikkek. G. Szabadalm Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke, 20 különféle eljárás. H. Szabad. Phönix sokszorosító-lapok utasítása és árjegyzéke. Rendes Anilin-eljárás. J. 500 különf. szükségleti, divat- és Fantasie-levélpapír árjegyzéke

Seefehlner J. L.

cs. kir. udv. szállító.

Budapest, IV., váczi-utcza 9. sz.

LECHNER JÓZSEF

ÓRA-RAKTÁRA

(Alapított 1803.)

Budapest, IV. ker., váczi-utcza 7.

Ganz és társa

vasöntő- és
gépgyár-részvény-társaság
Budapesten.

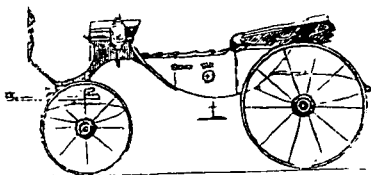
Mindennemű
vasöntvény, építészeti
és
gépészeti munkák.

Hengerszékek.

Turbinák.

Villanyvilágítási berendezések.

Kölber testvérek

cs. és kir. udv. kocsigár

Budapest, VIII. ker., Salétrom-utca 5 és 7.

A Salétrom-utczában újonnan épült nagy és díszes kocsi-termünket van szerencsénk ezennel a t. hazai közönség becses figyelmébe ajánlani, melyben számos és a legkülönbözőbb alakú és szerkezetű kocsikból állandó kiállítást tartunk fenn.

Midőn ezen állandó és nagy választékú kiállítás és gőzgéppel s a legújabb segédgépekkel felszerelt gyárunk kegyes megtekintésére a t. közönséget ezennel meghívni szerencsénk van, bátorodunk egyszersmind felkérni, hogy **hasonló nevekkel való összetévesztések elkerülése végett** a levelekre »**Kölber testvérek udvari kocsigár**«, a sürgönyökre pedig »**Kölber testvérek**« címet kiírni kegyeskedjék.

Kocsigártelepünk, minden rak-tárral együtt csak és kizárólag a Salétrom-utczában van.

Képes árjegyzékkel

kivánatra bérmentesen mindenkor szolgálunk.

Az 1838-ban alapított es. kir. szabadalm.

Riunione Adriatica di Sicurta

(Adriai biztosító-társulat).

Biztosít

tüz-, jég- és szállítási károk ellen;

továbbá biztosításokat köt

AZ EMBER ÉLETÉRE

különféle csak lehetséges módozatok alatt:

Biztosítja továbbá azon károkat is, melyek tűz és robbanás által okoztatnak, bérházaknál lakatlanság, gyáraknál szünetelés által.

A társulat magyarországi vezérügynöksége:

BUDAPESTEN,

a társulat saját palotájában, IV. kerület,
váczi-utcza 9. sz.

Magyarországon képviselve van továbbá az ország minden nagyobb városában és helységében ügynökségek által.

AZ ASSICURAZIONI GENERALI BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG.

biztosít tűz-, szállítási- és jégkárok ellen, valamint élet- és halálesetre tőkét vagy életjáradékot.

ALAPITTATOTT 1831-BEN.

E társaság, mely a károk előzékeny megállapítása és pontos kifizetése által általános bizodalmat keltett maga iránt, az 1882 december hó 31-ről kelt mérleg szerint:

Alaptőkében és készpénz-tartalékban 28.799,108 frt 06 krral rendelkezik.

A tűzbiztosítási osztályban későbbi években esedékes díjakról szóló díjkötelezvényei 17,250,119 frt 23 krra rúgnak.

A készpénzben való díjbevételek és az elhelyezett tőkék kamatai évenként kerekszámban 13,500,000 frtra mennek.

Főnnállása óta az »Assicurazioni Generali« 488,258 káreset után 160,174,717 frtot fizetett ki, melyből Magyarországra 68,982 káreset után 27,831,634 frt 51 kr. esik.

E számok bizonyítják, hogy az »Assicurazioni Generali« még a legelővigyázatosabb gazdának is teljes megnyugtatót nyújthat és hogy a nagy bizodalom, melyet a társulat élvez, teljesen igazolt is.

Biztosítások elfogadtatnak:

A) Tűzkárok ellen lak- és gazdasági épületekre, azok tartalmára, továbbá egyéb ingóságokra s gabonára, repczére és takarmánykészletekre a szabadban.

B) A tiszta haszon és a bérjövedelem tűzkár folytán való elmaradása ellen.

C) Tűkőr vagy szolinüveg eltöréséből származó károk ellen.

D) Jégkárok ellen, a kártérítés teljes és azonnal való utalványozása mellett.

E) Szállítási károk ellen, melyeket a szállított javak hajókon, vasutakon vagy kocsikon szenvednek; tengeren szállított árúk is elfogadtatnak biztosításra.

F) Tökére vagy életjáradékra, halál esetén vagy megélés esetén, úgy hogy a biztosított összeg azonnal vagy úgy, hogy bizonyos megszabott határidőben fizettetik ki.

Különösen ajánlhatók az:

Életbiztosítások a nyereményben való részesüléssel.

Az eddig felosztásra került nyeremény-osztalék 1852-től 1883-ig évenként átlag 29.70 frtot tett ki minden 100 frt befizetett díj után. — Az ekképen biztosított a reá eső nyereményt:

1) készpénzben fölveheti vagy

2) a biztosított tőke fölebbemelésére, vagy

3) az évi díj leszállításra fordíthatja.

Példával ezt könnyebben felvilágosíthatjuk.

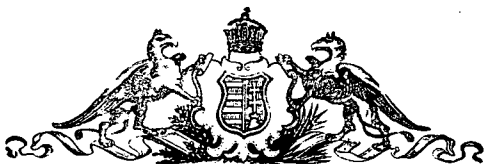
Ha teszem egy 30 éves férfit módosított életbejövetelekkel, 1852-ben magát az »Assicurazioni Generali«-nál 10,000 frtra biztosította, évi díja 263 frt volt.

31 évi biztosítás lefolyása alatt, a biztosított saját tetszése szerint vagy 1) 2,005 frt 65 krt, vagyis az összes befizetett díjak 24.60%-at készpénzben fölvehetné volna, vagy 2) a biztosított tőkét 3,908 frt 07 krral emelhetné volna, úgy, hogy biztosított tőkéje most már 13,908 frt 07 kr., és így az eredetileg biztosítottnál 39.06%-kal nagyobb lenne, vagy végül 3) az évi díjat 263 frtről 114 frt 08 krral leszállíthatná volna, a mi 55.69%-nyi leszállításnak felel meg.

Értesítések adására, a biztosítási bevallások elfogadására alólírott vezérügynökség, valamint az ország minden nagyobb városában fennálló fő- és alügynökségek szívesen vállalkoznak.

A triesti »Assicurazioni Generali« magyarországi vezérügynöksége.

Hivatalos helyiségek: a társaság saját házában: Dorottya-utca 10. sz.

Küttl Tivadar

cs. kir. udv. szállító

Dorottya-utca, kereskedelmi épület.

Magyarországon elismert legnagyobb raktár, ujdonságok porcellán-, majolika-, fayence- és bronzból, ajánlja legjutányosabb gyári árakon a bel- és külföldi mu-keramika megtekintésre méltó különlegességeit, a helybeli piacon még soha nem nyújtott választékban.

Dús raktár a meissen kir. szász porcellán-kézműzetből (asztali készletek és alakok, valamint az egyetlen magyarországi porcellán-gyárból Herenden. Eladás eredeti gyári áron.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

MAGYAR-FRANCZIA

BIZTOSÍTÓ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Befizetett tőke	4.000,000.—	frt
Ágio-tartalékalap	707,200.—	»
Rendelkezési és nyeresénytartalékalap	424,821.03	»
Árfolyamkülönbözeti tartalékalap	80,000.—	»
Díjtartalékok	1.049,936.02	»

A díjak jutányosak.

Előforduló kérések gyorsan és pontosan felvételnek és kifizettetnek.

Felvilágosításokkal készséggel szolgálnak

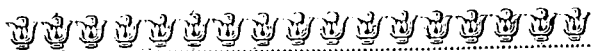
az igazgatóság irodahelyiségeiben
Budapest, IV. városháztér 1.

és nemkülönben a társaságnak az osztr.-magyar birodalom területén fennálló összes vezér-, fő- és alügynökségei.

Szállítmány-biztosítás.

Tűzkár elleni biztosítás.

Biztosítás jégkár esetére.

Alapított 1870.

VÁRADY BÉLA

BUDAPEST,

Kishid-utcza 9. »Vadászkürt« szálloda közelében.

Ajánlja dúsan felszerelt

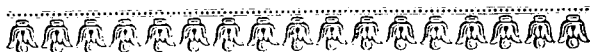
férfi-divat és fehérenemű-raktárát.

Ingek, vászon, siffon, angol Oxford és színes Crettonból a legújabb szabás szerint. Ingmellék, lábravalók, gallérok, kézelők, nyakkendők, vászon zsebkendők, fehér és színes, foulard-zsebkendők, Cachènez pamut- és selyemből, utazó-plaidek, nadrágtartók, keztyűk, valódi prágai és francia, férfi- és nőknek, angol gyapjúból szövött alsó ingek, nadrágok és harisnyák, ugyanazok selyemből, angol Flanell-ingek, eső- és napernyők, sétapálczák.

Ingek rendelésénél csupán a nyakbőség szükségeltetik.

Legújabb divatú

kalapok, czilinderek, klakkok és utazósapkák.

Ranzenberger Testvérek

NAP- ÉS ESERNYŐ-GYÁRA

Főraktár : BUDAPESTEN Fiók-üzlet :
Váci-utca 18. sz. Alapított 1834. Hatvani-utca 16.

Gyár és nagybani eladás

Koronaherczeg- (uri) utca 9. szám.

Évenként 3 huzás.

Évenként 3 huzás.

Magyar Vöröskereszt-sorsjegyek.

Legközelebbi sorsolás

már márczius elsején

melynek adó- és bélyegmentes

főnyereménye 50.000 forint.

A törlesztési sorsolásokban minden sorsjegynek 6-tól
10 frtig huzatnia kell, azonkívül azonban tovább játszik
az összes főnyereményekre.

Ezen sorsjegyek napi árfolyamon (ma ca. 6 frt 50 kr.)
vétetnek és adatnak **Budapest** a

Magyar leszámítoló- és pénzváltó banknál

Dorottya-utca 6.

VÉRTESSI SÁNDOR

m. k. udv. illatszertára »Vénushoz» Kristóf-tér 8. sz. a. Budapest.

Ajánlja gazdagon felszerelt illat-raktárát, mindennemű angol és
francia illatszereket, hajkenőcs-, olaj- és szappan-neműeket, ugy-
szinte nagy választékban bel- és külföldi toilette-cikkeket.

Parfumerie Française et Anglaise, Magasin de Parfumerie, Savon-
nerie et Articles de Toilette.

*English and French Perfumery, Fancy soaps, and an extensive
Assortement of every fancy Articles for the Toilet.*

Ő cs. kir. fensége Clotild főhercegnő udv. szállítója

Buchwald Elek

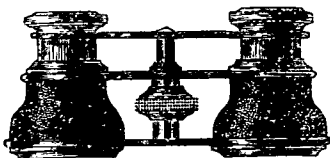
saját, valamint

párisi és bécsi készítményű cipő-raktára

BUDAPEST

IV. kerület, koronaherczeg-utca 8. szám alatt.

Megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Calderoni és társa

lászerészek Budapesten.

Lászerészi, mennyiségnyi,
légtűnnettani műszer-raktár
váci-utca.

Természettani, vegytani ké-
szülékek és tanszer-raktár
kishid-utca 3.

Írásbeli megbízások pontosan eszközöltetnek.

Árjegyzékek bérmentve küldetnek.

MATTONI-FELE

GISSHÜBLER

legtöbb égvő nyes

SÁVANYU-KÚT

Mattoni és Wille

ásványviz-telepe

Budapest, mérleg-utca 12. sz. a.

és a Diana-fürdőben

Mattoni-féle sósfürdő.

Fürdőidény május 1-étől október 1-jéig.